

บทที่ 3

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า

พ.ศ. 2546-2555

บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองผ่านศิลปะการประพันธ์ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองและสังคม หรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการในรูปแบบของวรรณกรรม ทั้งนี้ บทกวีการเมืองปรากฏเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยเพื่อสะท้อนให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมการเมือง ดังที่ อุทัย พิมพ์ใจชน (2547, น. คำนิยม) กล่าวไว้ว่า

“...คุณค่าของวรรณกรรมการเมือง คือ การส่งผลสะท้อนอันมีคุณประโยชน์ให้แก่ชีวิตและสังคมของประชาชน โดยเน้นอุดมการณ์สำคัญยิ่งของมวลมนุษยชาติที่ไฝ่ฝันหาเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ วรรณกรรมการเมืองที่เข้าถึงและประทับตราตรึงในจิตใจของผู้อ่านนั้นจะมีลักษณะการเขียนในเชิงสมจริง ประสานความเป็นเอกภาพระหว่างอุดมการณ์กับความจริงอย่างสอดคล้อง พร้อมทั้งมีคุณค่าในการรับใช้ประชาชน และอาจส่งผลทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง... ด้วยเจตนารมณ์ให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองของไทย และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งเผยแพร่ประชาธิปไตยผ่านเนื้อหาแห่งวรรณกรรมการเมืองไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างกว้างขวาง...”

ตารางที่ 2 แสดงความเป็นพลเมืองไทย พ.ศ. 2546-2555 จำแนกเป็นจำนวนทั้งหมด (เรื่อง) และค่าร้อยละ

พ.ศ.	จำนวน (เรื่อง)	ความเป็นพลเมืองไทย	
		จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
2546	17	1	5.88
2547	22	5	22.72
2548	8	0	0
2549	12	1	8.33
2550	12	0	0
2551	12	1	8.33
2552	12	3	25
2553	12	3	25
2554	12	5	41.67
2555	12	2	16.67
รวม	131	21	16.03

จากตารางข้างต้น พบว่า จำนวนผลงานบทกวีการเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 131 ผลงาน ปรากฏบทกวีการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทย จำนวน 21 ผลงาน (ร้อยละ 16.03) และพบปีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองไทยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ พ.ศ. 2554 จำนวน 5 ผลงาน (ร้อยละ 41.67) พ.ศ. 2547 จำนวน 5 ผลงาน (ร้อยละ 22.72) และ พ.ศ. 2555 จำนวน 2 ผลงาน (ร้อยละ 16.67) ทั้งนี้มีปีที่ไม่ปรากฏผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทยเลย ได้แก่ พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2550

ในบทนี้จะแบ่งการวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

- 3.1 ด้านการวรรณกรรม
- 3.2 ด้านสามัคคีธรรม
- 3.3 ด้านปัญญาธรรม
- 3.4 ด้านคุณธรรม

ทั้งนี้ การแบ่งประเด็นออกเป็น 4 ประเด็น เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมือง โดยมีความครอบคลุมในรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการวรรณกรรม

3.1.1 เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยในครอบครัว” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการมีสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่ง ดังตอนหนึ่งว่า

ครอบครัวนี้รักเป็นรั้วล้อม	อยู่กันพร้อมพ่อแม่ลูกสุขสดใส
มีความผันอันเรื่องรองอำไพ	ดำเนินไปตามครรลองของชีวิต
มีชาติศาสน์กษัตริย์เป็นสรณะ	มีธรรมะเป็นทางสว่างจิต
มีทางแห่งเสรีวิถีคิด	ทุกคนจึงมีสิทธิ์เลือกทิศทาง

(นันทวรรณ บุญวงษ์, 2551, “ประชาธิปไตยในครอบครัว”, *สะพาน*, น. 243-244)

บทกวีข้างต้นกล่าวถึงครอบครัวที่มี พ่อ แม่ และลูก เป็นครอบครัวที่มีความรักมีความสุข และที่สำคัญครอบครัวนี้ยังยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตนอกเหนือจากหลักธรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในครอบครัว

3.1.2 เคารพในสิทธิ์ของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่าง

ตัวอย่างบทกวี “กระดาดแผ่นดิน” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการเคารพสิทธิ์ของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างของความคิดที่ไม่เหมือนกันในครอบครัวและ/หรือสังคม ดังตอนหนึ่งว่า

บอก- “พ่อจำดูซิ...นี่ภาพหนู”	ยกรูปชู ยิ้มแย้ม อย่างอímหน้า
ตามองเพ่ง สักพัก แล้วพิมพ์	กลั่นน้ำคำหยาดยาวเล่าเรื่องราว
ว่า- “ตรงนี้หนูวาดราษฎร	พานแว่นฟ้าคืออากาศผ่อนร้อนหนาว
หน้าทุกหน้า อายยิ้มอímนานยาว	ใต้ดวงดาวสันติภาพทาบแสงทอ
ไม่ลงสี หนูคงไม่ลงสี	ไม่อยากมีเหลือง-แดง แบ่งแม่พ่อ
เช่นร้อยพันอันธพาลผ่านหน้าจอ	บ้างหลอกล่อ บ้างก่นด่า...ไม่น่าฟัง
เขาคงมีภาพวาดกระดาดเขา	หลอมรูปเงา ร้ายร้าย ระบายหวัง
เขาคงขีดสงครามความเกลียดชัง	สงสารจ้ง กระดาด, ราษฎร

(นิตยา พูนเพิ่ม, 2553, “กระดาดแผ่นดิน”, *พี่สาวฯ*, น. 181)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความรู้สึกภูมิใจและมีความสุขของเด็กคนหนึ่งที่ว่าดรูปประเทศไทย โดยกำหนดให้ราษฎรมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม พานแว่นฟ้าเป็นอารมณ์อ่อนร้อนและคลายหนาว ใต้ดวงดาวมีแต่สันติภาพ แต่จะไม่มี การลงสีใดใด ไม่อยากให้มีการแบ่งฝ่ายเหมือนกับในจอโทรทัศน์ที่มีแต่เรื่องราวร้าย ๆ ทั้งการลอบ การดำ ทำนองเดียวกัน เด็กคนนี้ก็ยอมรับความแตกต่างที่ตนได้พบเจอได้ว่า เขาเหล่านั้นคงจะมีความคิดของเขา

ในตัวอย่างบทกวี “โรงเรียนใหม่” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่นแม้ว่าจะขัดแย้งกับความคิดตน ดังตอนหนึ่งว่า

เมื่อเจ้าเลือกไปโรงเรียน “โรงเรียนใหม่”	พ่อได้แต่ส่งใจไปที่นั่น
...ภาวนา ขอสันติสุขอยู่ทุกวัน	เพื่อลูกสาวพ่อนั้นได้รำเรียน...
(...ภาวนา ถึงสันติสุขทุกทุกวัน	ให้ลูกสาวพ่อนั้น จงปลอดภัย...)

(พัฒนา ประถมพงศ์, 2555, “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง”, ฝึฯ, น. 187-188)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความรู้สึกของพ่อเมื่อลูกสอบเข้าเรียนต่อได้ยังโรงเรียนใหม่ที่ห่างไกลจากที่เดิม พ่อให้อิสระแก่ลูกในด้านการเรียน แม้ว่าพ่อจะเป็นห่วงลูกเพียงใด สิ่งที่ได้ทำคือภาวนาให้ลูกปลอดภัยและเกิดสันติสุขในทุกๆวัน

ในตัวอย่างบทกวี “สันติภาพ-ภราดรภาพ” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับความแตกต่างกันทางศาสนา อาชีพ และท้องถิ่นที่อาศัย ไม่เป็นปัญหาที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามจังหวัดชายแดนใต้ แสดงให้เห็นว่าต่างก็เคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกันได้อย่างสันติ ดังตอนหนึ่งว่า

มุสลิมยิ้มละไมไปละหมาด	สงฆ์สามารถเรื่องรองกิจของสงฆ์
ครูคอยสอนมีोन้อยน้อยค่อยประจง	ว่าไตรรงค์ เบิกบาน ขาน ก กา
จึงขอลบค่านิยมสามจังหวัด	เพื่อร้อยรัดความเป็นไทยให้ควรค่า
แม่เหนือใต้ไกลกันคั่นขอบฟ้า	เพียงศรัทธาย่อมกลมเกลียวฟ้าเดียวกัน
เราอาจแยกกันบ้างทางศาสนา	อาจไขว่คว้าดั้นด้นคนละฝัน
เราเขียนเกณฑ์เชิงปรัชญาสารพัน	เราย่อมอาจลบเส้นกันทางมลาย

(ธนิต ณะกุลมาส, 2555, 2554, “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง”, ฝึฯ, น. 191-192)

จากบทกวีข้างต้นได้กล่าวถึงความแตกต่างทางศาสนา อาชีพ และถิ่นที่อาศัยที่ไม่เป็นอุปสรรคอันจะก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนใต้ อาทิ มุสลิมไปละหมาดอย่างยิ้มแย้ม สงฆ์ก็สามารถทำกิจของสงฆ์ได้ ครูก็สามารถสอนเด็กได้อย่างเบิกบานใจ

3.1.3 เคารพกฎระเบียบของสังคม

ตัวอย่างบทกวี “ทิพย์ดุริยางค์” ได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการเคารพกฎระเบียบของสังคม คือ การยึดมั่นในวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม ถือเป็น การนำความเป็นท้องถิ่นมานำเสนอได้อย่างชัดเจน ดังตอนหนึ่งว่า

เพลงซึ่งจากปากฟ้าแดนพ่ายพ	ชอกซอนขับรับคลอสะล้อหวาน
พินเพรียกสาวเข้าหยอกดอกไม้บาน	คำเมืองขานธารเสียงสำเนียงคำ
นำไม้ซางวางเคียงเรียงเป็นดับ	ผูกเข้ากับเต้าต่อพองสูงต่ำ
เจาะรูจัดวัดเสียงเทียบเคียงลำ	อีสานนำสำเนียงเสียงแคนครวญ
ยินโปงลางนางเล่นเน้นจังหวะ	เสียงเค็ล้าละมุนต์ขลังฟังปั่นป่วน
ใจจ้วงจาบซาบซึ่งคิดถึงนวล	จิตรัญจวนเชื่อมโยงเพลงโปงลาง
บูรพาประจิมอ้อมพินพากย์	มโหรีดาราตาชวาทวงกว้าง
เพลงรักร้ายหลายหลากจากภาคกลาง	ดุริยางค์สร้างโลกโคกยินยอม
ด้านด้ามขวานฐานถิ่นทักษิณทิศ	เทวดาเนรมิตชีวิตพร้อม
ข้าวเต็มนาผักหญ้าเต็มชะลอม	ภูโอบอ้อมล้อมเรียงตั้งเวียงวัง
อนิจจา...หนึ่งตะลุงเคยฟุ้งเฟื่อง	เหลือแต่เรื่องรำพึงถึงความหลัง
วันกระสุนแผดเสียงเปรี้ยงเปรี้ยงปัง	เสียงรกรบกลบเสียงดัง...หนึ่งตะลุง

(จิต ชยากร, 2548, “ทิพย์ดุริยางค์”, ตานะอุมีฯ, น. 266-267)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคมาแนะนำผ่านเรื่องราวได้อย่างลงตัว ไม่ว่าจะเป็นเพลงซึ่ง ซอ สะล้อ พิน และคำเมืองของภาคเหนือ แคนและโปงลางของภาคอีสาน หรือแม้กระทั่งหนึ่งตะลุงของภาคใต้

ในตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตย...อยู่ไหนหรือ” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งซึ่งเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ดังตอนหนึ่งว่า

หญิงชราพาสังขารผ่านโผล่ออก	สู่เบื้องนอกบนถนนคนขวักไขว่
กลางแดดบางนางเฟื่องแสงแลไกล	ก่อนมุ่งไปด้วยสองขารารอยแรง
เหงื่อแตกตอกกสนั่นนึ่งถึง	ข้อเข่าตึงปวดล้าทั้งขาแข้ง
ไม่เดินมาคารักราก็แสนแพง	ซื้อต้มแกงกินได้อยู่หลายมื้อ
หลังคาเต็นท์เป็นทำเป็นศูนย์เลือกตั้ง	อยากทรุดนั่งไม่กล้าประสาซื้อ
เจ้าหน้าที่ชี้เรียกนางพลาญกวักมือ	จึงเดินท้อเข้าหาไม้ซ้าไย
เขียนชื่อตัวผิดตกอย่างงเงิน	เป็นนานเนิ่นจึงได้บัตรเขาจัดให้
ย่องอย่างสู้หาต่อไม่รอใคร	กากบาทใส่ในช่องหลังจ้องแล

(อุเทน พรหมแดง, 2548, “ประชาธิปไตย...อยู่ไหนหรือ”, ตานะอุมีฯ, น. 276-277)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความตั้งใจของหญิงชราในการไปเลือกตั้ง แม้ว่าหญิงชราจะมีพฤติกรรมตนจะงก ๆ เงิน ๆ ตามประสาหญิงชรา แต่ก็กากบาทเลือกตั้งได้สำเร็จ

3.2 ด้านสามัคคีธรรม

3.2.1 รักหมู่คณะ

ตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการรักในหมู่คณะ คือ การปรองดองและรักกัน ดังตอนหนึ่งว่า

เฟื่องพิศผ่านม่านฟ้าควันปรากฏ	โลกกำหนดนิยามความสูงต่ำ
วิถีทางต่างขึ้น-ลง ทิศควรจำ	ในควันดำพบค่าน้ำไตร่ตรอง
ร่างแม่มีเพียงหนึ่งซึ่งลาจาก	ลูกกลับมากสิ่งหมายหลายเรื่องหมอง
ถ้ายึดมั่นในรักหลักปรองดอง	สายใจแห่งพี่น้องต้องยืนยง
มุ่งควันคล้ายลอยลับไปกับเมฆ	คล้ายแม่เสกสั่งฟ้ามาเสริมส่ง
สามัคคีเท่านั้นจักมั่นคง	โลกดำรงอยู่ได้ด้วยใจเรา

(กอนกฤษ, 2555, “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง”, ฝึฯ, น. 192)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความขัดแย้งกันของพี่น้องเกี่ยวกับจำนวนวันในการตั้งสวดศพแม่ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วสัจธรรมของชีวิตให้ครวญคิดว่า ร่างของแม่มีหนึ่งร่าง ลูกมีสี่คน ปัญหาจะไม่เกิดขึ้นเลยหากลูกทั้งสี่คนร่วมมือปรองดองกัน และยึดมั่นในรักของความเป็นพี่น้อง

ในตัวอย่างบทกวี “ประเทศไทยในสนามเด็กเล่น” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน และรู้จักการให้อภัย อันเป็นพื้นฐานของความสามัคคี ดังความว่า

เพื่อนบ้านนั้น น้องบ้านนี้ พี่บ้านนั้น	ต่างตะโกน หยอกล้อกันต่อเนื่อง
ใครมี ก็มอบให้ ไม่รู้เปลือง	ใครขัดเคือง ก็โล่งใจ ได้แบ่งปัน
ใครทำผิด ก็อภัย ให้รู้ผิด	ใครหงุดหงิดก็รุ่งรูดอกกลั่น
ใครโกรธใคร เกลียดใคร ก็ไม่ประจัญ	ใครก็ไม่ทำร้ายกัน จนบรรลัย
เราต่างมีสัมพันธ์อันล้ำลึก	เราต่างผืนภักษ์อยู่คู่ยุคสมัย
เราต่างคน ต่างคิดต่างจิตใจ	แต่เราคือคนไทยไม่ต่างกัน

...

ชูนิ้วโป้งใส่กัน อย่างมันเหมาะ	แม่ทะเลาะ ตะวันลับ ก็กลับบ้าน
เหนื่อยก็พัก หลับก็ฝัน สิมวันวาน	ตื่นมาแล้ว ที่ราวฉานกับบรรเทา
แล้วนิ้วน้อยน้อย นิ้วก้อยนั้น	ก็เกี่ยวก้อยรักกันเหมือนวันเก่า
กลับไปเริ่มกันใหม่ ไหมพวกเรา	ปราสาททรายแห่งวัยเยาว์ยังวาววาม

(กฤตยติศร กรเศกมล, 2555, “ประเทศไทยในสนามเด็กเล่น”, *ผีฯ*, น. 180-182)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกันของเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง พุดจาหยอกล้อตามประสาคนกันเอง มอบของให้แก่กันโดยไม่คิดว่าจะสิ้นเปลือง ใครขัดสนก็ช่วยเหลือกัน ใครทำผิดก็ให้อภัยกัน ใครอารมณ์ร้อนอีกฝ่ายก็ต้องรู้จักอดกลั่น ใครไม่ชอบใคร ไม่พอใจ หรือเกลียดใครก็ไม่ทำร้ายกันจนถึงชีวิต ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเป็นคนไทยเหมือนกัน หรือแม้แต่เด็กที่เล่นกัน ชูนิ้วโป้งให้แก่กันตอนทะเลาะกัน สุดท้ายเมื่อเลิกเล่นก็เดินกลับบ้านด้วยกันอย่างมีความสุข

3.3 ด้านปัญญาธรรม

3.3.1 รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล

ตัวอย่างบทกวี “ครอบครัวเล็ก ๆ ครอบครัวหนึ่ง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการรู้จักใช้เหตุผลในการโต้แย้ง คือ การแสดงเหตุผลให้เห็นว่า เมื่อไม่กระทำในสิ่งเดียวกันก็ไม่ใช่เรื่องที่แปลกและแตกต่าง จนนำไปสู่ความผิดซึ่งหมองใจกัน ดังความว่า

เมื่อเพื่อนชวนฉันไปประท้วง	ร่วมไล่ปวงปรปักษ์สู่หลักประหาร
สาปส่งเศษสวะเผด็จการ	ที่สร้างสรรค์มาตรฐานยุติธรรม
เพื่อนโกรธ เพราะฉันไม่ไปเดินขบวน	ต่อว่า “ตีรวน-กวน-เพ้อพ้อ

การเมืองประเทศนี้เป็นสีดำ	ต้องพลิกคว่ำปฏิวัติสร้างสีทอง...
เพราะพลิกเหรียญไปมามีหน้า-หลัง	ควรเลือกฝั่งเลือกฝ่ายให้ถูกต้อง
จักเป็นนกเสีที่เรีงร้อง	กระหับสองปีกร่อนพ้อนร้ายรำ”
ฉันตอบว่า “เหรียญดีมีสามด้าน	รองรับงานวนวิ้ง-กลิ้ง-หงาย-คว่ำ
รายละเอียดตรงตริกอาจลึกล้ำ	ข้างเหรียญทำหน้าที่ที่สมควร...
นกเสีรินกโคบินไม่หยุด	มุ่งแต่รูดหน้าเคร่งอย่างเร่งด่วน
ต้องโผเกาะกิ่ง-คาบคพัททพทวน	ทุกสิ่งล้วนพึ่งพาอยู่อาจัน...
ใช้-ไม่เข้าข้างใครหมายตัวรอด	ใช้-เกรงกลัวการศึกกลัวชีพสิ้น
ใช้-ไม่รู้หนาวร้อนกร่อนแผ่นดิน	ใช้-มุ่งหน้าหากินตัวเป็นเกลียว
เพื่อนมีศักดิ์ เรามีสรี ต่างมีสิทธิ์	ต่างความคิด ผล-เหตุหลายเศษเสี้ยว
เรื่องหนึ่งหนึ่งใช้จะเห็นเป็นหนึ่งเดียว	โยจะเคียวเข้ญกันเพื่อการใด...

(ปณิธิ ภูศรีเทศ, 2555, “ครอบครัวเล็ก ๆ ครอบครัวหนึ่ง”, *ผี*, น. 173-174)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงตัวละคร คือ “เพื่อน” กับ “ฉัน” ซึ่งตัวละครได้กันชวนไปร่วมชุมนุมประท้วงไล่พวกเผด็จการ แต่ได้รับการปฏิเสธจนทำให้ตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งโกรธตัวละครอีกตัวจึงให้เหตุผลและเปรียบเทียบให้เห็นว่า เหรียญไม่ได้มีเพียงสองด้าน แต่มีสามด้าน ทุกคนมีสิทธิ์มีศักดิ์ มีความคิด มีเหตุผล เรื่องหนึ่งเรื่องก็อาจมองเห็นและมีความคิดที่แตกต่างกัน การปฏิเสธการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงก็เช่นกัน

3.3.2 ใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา

ตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา ดังความว่า

วันที่ร่างแม่ล้มจมเจ็บใช้	แล้วลาไกลชีพลับดับเสมือน-
จะทดสอบเท็จจริงสิ่งเคยเตือน	นั้นคลาดเคลื่อนหรือไม่ในเวลา
ลูกคนโตขอตั้งศพสวดหนึ่งคืน	คนรองฝืนแย้งห้ามสามดีกว่า
อีกคนขอเจ็ดวันเพื่อมารดา	ปะทะคารมเลือดรักเดือดดาล
สุดท้ายลูกสุดท้องต้องห้ามศึก	ให้พี่พี่หยุดนึกเพียงพันผ่าน
ขอใช้สิทธิ์ที่เหลือเพื่อเริ่มงาน	ถามชาวบ้านฟังผู้ใหญ่ให้แนะนำ

(กอนกฤษ, 2555, “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง”, *ผี*, น. 192)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงปัญหาของจำนวนวันที่จะบำเพ็ญกุศลศพให้แก่แม่ ซึ่งในครอบครัวนี้มีพี่น้องด้วยกัน 4 คน ลูกคนโตขอให้ตั้งสวดศพ 1 คืน ลูกคนรองบอกว่า 3 คืน ลูกคนที่สามเสนอว่าขอให้ตั้งสวด 7 วัน ขณะที่ลูกคนสุดท้ายต้องห้ามพี่ ๆ ทั้งสาม และขอใช้สิทธิ์สอบถามผู้ใหญ่เพื่อขอคำแนะนำ

3.3.3 นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาประกอบอาชีพหรือพัฒนาตนเองและสังคม

ตัวอย่างบทกวี “คนดีศรีสภา” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับปัญญาธรรม คือ การนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการประกอบอาชีพ ที่ว่า

หนูอยากเป็นนายยกยี่ตอกตั้ง	แต่หนูยังเป็นเด็กตัวเล็กอยู่
มีความฝันมีความหวังที่พรังพรู	โดยมีครูสั่งสอนแต่อ่อนวัย
ไฟฉายนพากเพียรหมั่นเขียนอ่าน	ทำการบ้านที่มีอยู่ส่งครูได้
เตรียมตัวเข้าศึกษาวิทยาลัย	มองผู้ใหญ่เห็นตัวอย่างเดินทางดี
จะลงเล่นการเมืองไม่เคืองขัด	จะปฏิบัติถูกต้องสร้างท้องที่
จะตอบแทนคุณแผ่นดินสินทวิ	พร้อมยอมพลีพัฒนาเรือนอาราม
จะซื่อสัตย์สุจริตไม่คิดคด	จะกำจัดทุจริตนั้นผิดห้าม
ไม่ซื่อสิทธิ์ขายเสียงหลีกเลี้ยงทราม	สู่ในความภาคภูมิใจมาให้ตน
สภานัดประชุมผ่านมุกกล้อง	มีหนูจ้องมองอยู่รับรู้ผล
มีหลายภาพสะท้อนคิดย้อนยล	มีหลายคนขาดประชุมหนูข่มมอง
การเมืองไทยตรงดูไม่พู่เฟื่อง	พาบ้านเมืองล้ำหลังชนนึ่งหมอง
ทุจริตติดอันดับโลกรับรอง	เราควรต้องรับความจริงทุกสิ่งอัน
รักประชาธิปไตยไปเลือกตั้ง	หนูจะนั่งกลางสภาเวลาฝัน
โตขึ้นเป็นอะไรไม่สำคัญ	ตนเชื่อมั่นยืนยาม...สร้างชาติ

(สุทธิวัฒน์ ผลมะขาม, 2548, “คนดีศรีสภา”, ตานะอุมีฯ, น. 288-289)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงเด็กผู้หญิงที่มีความฝันว่าจะเป็นนายก แต่ด้วยอายุของตนยังน้อยและยังเป็นเด็กอยู่ สิ่งที่ได้ทำคือ ตั้งใจเรียน เพราะการตั้งใจเรียนจะนำไปสู่ความฝันที่ตนหวังไว้ได้ โดยมีครูให้ความรู้และสั่งสอน เริ่มตั้งแต่การไฟฉาย นพากเพียร ทำการบ้านที่มีครูมอบหมายให้ และเตรียมตัวเข้าศึกษาระดับที่สูงขึ้น รวมถึงสังเกตแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ การจะลงเล่นการเมืองก็คงจะไม่ยาก

3.4 ด้านคุณธรรม

ตัวอย่างบทกวี “คนดีศรีสภา” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ดังตอนหนึ่งว่า

จะซื่อสัตย์สุจริตไม่คิดคด	จะจำกัดทุจริตนั้นผิดห้าม
ไม่ซื่อสิทธิ์ขายเสียงหลักเลื่องทราชม	ผู้นำความภาคภูมิใจมาให้ตน

(สุทธิวัฒน์ ผลมะขาม, 2549, “คนดีศรีสภา”, วาวแสงฯ, น. 288)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความซื่อสัตย์สุจริต อันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย หากบุคคลใดมีอยู่ประจำตนยอมส่งผลให้นำความภาคภูมิใจมาแก่ตน

ตัวอย่างบทกวี “คนดีศรีสภา” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับความขยัน ดังตอนหนึ่งว่า

ไฝขยันพากเพียรหมั่นเขียนอ่าน	ทำการบ้านที่มีอยู่ส่งครูได้
เตรียมตัวเข้าศึกษาวิทยาลัย	มองผู้ใหญ่เห็นตัวอย่างเดินทางดี

(สุทธิวัฒน์ ผลมะขาม, 2549, “คนดีศรีสภา”, วาวแสงฯ, น. 288)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความขยัน อันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

